

Opinnäytetyö (AMK)
Kestävä kehitys
Ympäristösuunnittelija
2020

Ulpu Sillanpää

YMPÄRISTÖRIKOLLISUUS – KOULUTUSKOKONAISUUS

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Kestävä kehitys

2020 | 38 sivua + 6 liitesivua

Ohjaaja: Jari Hietaranta

Ulpu Sillanpää

YMPÄRISTÖRIKOLLISUUS – KOULUTUSKOKONAISUUS

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on osoittaa, miten tärkeää on tunnistaa, tutkia, torjua ja valvoa rikollisuutta, joka vaurioittaa yhteistä ympäristöämme. Avainasemassa ovat koulutus ja viranomaisyhteistyö.

Olen perehtynyt ympäristöministeriön, Keskusrikospoliisin, Poliisiammattikorkeakoulun ja Suomen kansallisen ympäristörikosseurantaryhmän tutkimuksiin ja raportteihin sekä Elina Pirjatanniemen väitöstutkimukseen ja Hannele Pokan teokseen *Talvivaaran sisäpiirissä*. Lisäksi olen lukenut erinäisiä lehtiartikkeleita ja uutisia Suomessa tapahtuneista ympäristörikoksista, niiden taustoista, tutkinnasta ja tuomioista.

Olen työssäni päätenyt kuvaamaan pääasiassa viranomaisyhteistyötä eri muodoissa, sen puutteita, mahdollisuuksia ja kouluttamisen tarvetta. Ympäristöministeriö on viimeisimmässä valvontaohjeessaan korostanut viranomaisten yhteistyötä.

Suomen kansallinen ympäristörikosseurantaryhmä on listannut vuosittaisissa raporteissaan kehitysehdotuksia, toimenpidesuunnitelmia ja kehittänyt strategioita ympäristörikollisuuden torjuntaan ja valvontaan. Ympäristörikosseurantaryhmä ei ole korostanut puutteita viranomaisten asiantuntijuudessa ja koulutuksessa, mutta kehitysehdotuksista käy selvästi ilmi, että niitä on.

Poliisiammattikorkeakoulun kyselytutkimuksesta puolestaan käy selvästi ilmi, että viranomaisten yhteistyö ei suju riittävän hyvin. Yhteiset koulutustilaisuudet, seminaarit ja tapaamiset koetaan tärkeiksi, jotta saadaan tehokkaasti torjuttua ja valvottua ympäristörikollisuutta.

ASIASANAT:

Ympäristörikollisuus, viranomaisyhteistyö, ympäristörikoskoulutus

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Sustainable development

2020 | 38 pages + 6 appendix pages

Instructor: Jari Hietaranta

Ulpu Sillanpää

THE STUDY CONCEPT OF ENVIRONMENTAL CRIME

The aim of this thesis is to demonstrate the importance of identifying, investigating, combating and controlling crime that damages our common environment. Education and cooperation between authorities play a key role.

I am familiar with the studies and reports of the Ministry of the Environment, the National Bureau of Investigation, the Police University College and the Finnish National Environmental Crime Monitoring Group, as well as Elina Pirjatanniemi's doctoral thesis and Hannele *Pokka's work in the inner circle of Talvivaara*. In addition, I have read various press articles and news about environmental crimes committed in Finland, their backgrounds, investigation and convictions.

In my work, I have mainly decided to describe cooperation between authorities in various forms, its shortcomings, opportunities and the need for training. In its latest control guideline, the Ministry of the Environment has emphasized cooperation between authorities.

Finland's National Environmental Crime Monitoring Group has listed development proposals, action plans and developed strategies for combating and monitoring environmental crime in its annual reports. The Environmental Crime Monitoring Group has not highlighted the shortcomings in the expertise and training of the authorities, but it is clear from the development proposals that there are.

The police university's survey, on the other hand, clearly shows that cooperation between authorities is not going well enough. Joint training sessions, seminars and meetings are considered important in order to effectively combat and control environmental crime.

KEYWORDS:

Environmental crime, investigation, education, cooperation

SISÄLTÖ

1 ALUKSI	6
2 MENETELMÄT	8
3 YMPÄRISYÖRIKOLLISUUDEN TORJUNTA JA TUTKINTA	10
3.1 Suomen kansallisen ympäristörikostorjuntatyöryhmän ehdotuksia	10
3.2 Viranomaisyhteistyö – Poliisiammattikorkeakoulun tutkimus	13
4 YMPÄRISTÖRIKOLLISUUS SUOMESSA	19
4.1 Kokemuksia Tapaus A. Lokapojat Oy esitutkinta	21
4.1.1 Yhteistyö poliisin ja ympäristöviranomaisten välillä	22
4.1.2 Yhteistyö poliisin ja syyttäjän sekä syyttäjän ja ympäristöviranomaisten välillä	23
4.1.3 A. Lokapojat Oy:n tapauksen vaikutuksia	24
4.2 Talvivaara Sotkamo Oy	24
5 YMPÄRISTÖRIKOSOIKEUS SUOMESSA	25
6 YMPÄRISTÖLAINSÄÄDÄNNÖN VALVONTA	26
6.1 ELY-keskukset ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaiset	27
6.2 Suomen ympäristökeskus	28
6.3 Turvallisuus- ja kemikaalivirasto	29
6.4 Rajavartiolaitos	29
6.5 Tulli	30
6.6 Poliisi	31
6.7 Syyttäjälaitos	32
6.8 Viranomaisten välinen yhteistyö	32
7 KOULUTUSOHJELMA 15 OP	36
7.1 Lainsäädäntö, 3 op	36
7.2 Ympäristörikollisuus Suomessa, 3 op	36
7.3 Kansainväliset sopimukset ja yhteistyö, 3 op	36
7.4 Ympäristörikostutkinta, 3 op	36
7.5 Viranomaisyhteistyö, 3 op	36

8 LOPUKSI	37
LÄHTEET	38
LIITE	39

LIITE

Rikoslaki 48 luku – Ympäristörikoksista, Rikoslaki 48 a luku – Luonnonvararikoksista (<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L48>)

KUVAT

Kuva 1. Vuotavia öljytynnyreitä löytyi pihalta Mäntsälässä 2014. Tulli takavarikoi pakastettuja rauhoitettuja lintuja Pohjanmaalla 2011. Jäteyhtiö Lokapoikien henkilökuntaa kuultiin oikeudessa 2012. Talvivaaran kaivoksen kipsisakka-allas vuoti 2012.

Kuva 2. Ympäristöviranomaiset ja poliisi tekemässä katselmusta epäillyllä ympäristörikkospaikalla

Kuva 3. Rajavartiolaitoksen helikopteri.

KUVIO

Kuvio. Viranomaistyön alueellinen strategiaryhmä ympäristörikostutkinnassa. Jari Särkiniemi, Pohjanmaan poliisilaitos

TAULUKOT

Taulukko 1. Ympäristövalvontaviranomaisen, poliisin ja syyttäjän välisen yhteistyön keskeisiä piirteitä

Taulukko 2. Vuonna 2017 käräjäoikeuksissa käsitellyt rikoslain 48 luvun rikokset.

1 ALUKSI

Tein keväällä 2019 Turun ammattikorkeakoululle harjoittelun, jossa perehdyin ympäristörikollisuuteen ensisijaisesti Suomessa. Tutkimustyötä tehdessäni ilmeni, että ympäristörikollisuuden vaikuttaminen on kehittynyt viime vuosikymmeninä, mutta on huomattavasti jäljessä esimerkiksi muita Pohjoismaita.

Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksesta kävi ilmi, että ongelmat ympäristörikollisuuden torjunnassa johtuvat usein henkilöstövajauksesta, resurssien ja mielenkiinnon puutteesta. Ympäristöviranomaiset eivät tee poliisille tutkimuspyyntöjä, poliisi ei vie tutkimuksia siihen pisteeseen, että rikokset vietäisiin syyttäjälle asti, eikä Suomessa ole riittävästi ympäristörikoksiin perehtyneitä avainsyöttäjiä. Kuvaavaa on, että jo ympäristörikollisuuden määrittäminen on vaivalloista. Ympäristörikos kohdistuu aina fyysiseen ympäristöön ja ympäristörikoksia koskeville kriminalisoinneille on ominaista, että ne suojaavat välittömästi tai välillisesti nimenomaan ympäristöarvoja (*Ympäristöministeriön raporteja 16 / 2015*).

Suomen kansallinen ympäristörikosten seurantaryhmä on tehnyt vuosikausia kiitettävää raportointia ja esittänyt ympäristörikollisuuden torjunta- ja valvontakeinoja, mutta kaikista kauniista sanoista ja tulevaisuuden suunnitelmista huolimatta, juuri mitkään toimet eivät päädy kaiken kansan tietoisuuteen ja ympäristörikosten tehokkaaseen torjumiseen.

”Interpolin 23.–29.10.1996 pidetyn yleiskokouksen päätöslauselman AGN/65/RES/25 johdosta Keskusrikospoliisin yhteyteen perustettiin 1.10.1997 kansallinen työryhmä, jonka tehtäviksi sovittiin mm. ympäristörikosten seuranta ja yhteistyön kehittäminen eri valvontaviranomaisten välillä. Työryhmä antaa myös vuosittain kertomuksen ympäristörikosten osalta Suomessa. Työryhmä antoi ensimmäisen raporttinsa 1.7.1998.” (*27273_Raportti_ymparistorikokset2009-2010*).

Tuota ensimmäistä raporttia en ole verkosta löytänyt, vaan vuosien 2009–2010 on varhaisin raportti, johon olen päässyt perehtymään.

Suomen lainvalvontaviranomaiset ovat tietoisia ympäristöriskollisuuteen liittyvistä uhkakuvista. Vuonna 2007 toimitetun Lokki-projektin kautta saatiin maanlaajuista tietoa ympäristöriskollisuuden laadusta ja yleisyydestä (*27273_Raportti_ymparistori-
kokset2009-2010*).

Lokki-projekti selvitti ympäristöriskollisuutta lähettämällä kyselyn kuntiin ja ympäristönsuojeluviranomaisille. Ympäristöriskit ja uhkakuvat ovat pääsääntöisesti samoja kaikkialla:

- Roskaaminen ja jätehuoltoon liittyvät yksittäiset laiminlyönnit
- Rakennus- ja purkujätteen laiton hävittäminen
- Laittomat autopurkaamot ja romunkerääjät
- Maatalouden lietteet ja niiden käsittely
- Maa-ainesten luvaton otto ja läjitys
- Ongelmajätteiden epäasiallinen varastointi ja käsittely
- Pohja- ja pintavesialueilla tapahtuva epäasiallinen toiminta

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on osoittaa, miten tärkeää ympäristöriskollisuuden torjunta on, mitä puutteita ympäristöriskollisuuden havaitsemisessa, tutkimisessa ja tuomitsemisessa on sekä miten tarpeellista on kouluttaa viranomaisia ymmärtämään ympäristöriskollisuuden ongelmia. Ympäristöriskollisuus liittyy lähes aina talousrikollisuuteen, sillä jättämällä jäteverot maksamatta ja minimoimalla jätteen käsittelyn kustannukset saadaan huomattavaa taloudellista hyötyä. Suomessa hyödyt lasketaan miljoonissa, mutta Euroopan laajuisesti jo miljardeissa.

2 MENETELMÄT

Olen perehtynyt esimerkiksi ja muiden muassa Suomen kansallisen ympäristörikosseurantaryhmän raportteihin, poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksiin, ympäristöministeriön raportteihin, ympäristöhallinnan ohjeisiin, Interpolin internetsivustoihin ja ympäristöhallinnon ohjeisiin.

Suomen kansallinen ympäristörikosseurantaryhmä perustettiin Keskusrikospoliisin yhteyteen 1.10.1997 Interpolin 23.–29.10.1996 pidetyn yleiskokouksen antaman päätöslauselman AGN/65/RES/25 johdosta (*15053_INTERPOLraportti2011.pdf*). Työryhmän tehtävänä on muun muassa ympäristörikosten seuranta ja yhteistyön kehittäminen eri valvontaviranomaisten välillä. Ryhmä julkaisee vuosittain kertomuksen Suomen ympäristörikoksista. Ensimmäinen raportti on laadittu vuonna 1997. Vuoden 2011 raportti on ensimmäinen, jonka olen löytänyt internetin ihmeellisestä maailmasta.

lina Sahramäki ja Terhi Kankaanranta ovat julkaisseet Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 42 nimellä ”Ympäristörikollisuuden torjunta ja valvonta Suomessa – Kohti vihreämpää viranomaisyhteistyötä?”. Tutkimuksia 42 on Poliisiammattikorkeakoulussa vuonna 2013 toteutetun *Ympäristörikollisuuden valvonta ja torjunta – viranomaisprosessin haasteet ja mahdollisuudet* -hankkeen loppuraportti (*Tutkimuksia 42_web.pdf*).

Hannele Pokan toimiessa ympäristöministeriön kansliapäällikkönä ympäristöministeriö asetti yhdessä sisäministeriön kanssa lokakuusta 2014 maaliskuuhun 2015 työryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella ehdotus ympäristörikosten torjuntaa koskeväksi strategiaksi ja toimenpideohjelmaksi. Yhteistyöryhmä päätyi seitsemään strategiseen linjaukseen, joiden tavoitteet tulisi saavuttaa vuoteen 2020 mennessä (*YMrä_16_2015.pdf*). Jossain vaiheessa tulee selonteko, onko tavoitteisiin päästy.

Koronaviruspandemian riehussa ympäri maapalloa minulla ei ole ollut asiaa kirjastoihin, joten päätelmäni, ajatukseni ja tulkintani perustuvat verkosta löytä-

määni materiaaliin. Kirjautumalla Edilexiin sain luettavakseni Elina Pirjatannien julkaisuja, esimerkiksi hänen väitöstudkimuksensa *Vihertyvä rikosoikeus Ympäristökriminalisointien oikeutus, mahdollisuudet ja rajat, 2005*. Elina Pirjatanniemi on kansainvälisen oikeuden ja valtiosääntöoikeuden professori Åbo Akademiassa sekä Åbo Akademin ihmisoikeusinstituutin johtaja (*fi.wikipedia.org*).

lina Sahramäki ja Terhi Kankaanranta ovat laatineet katsauksen jäterikollisuuden eri muodoista hovioikeuden näkökulmasta. Tarkasteluun päätyi 36 hovioikeudessa annettua tuomiota ympäristön turmelemisesta ja törkeästä ympäristön turmelemisesta vuosina 1994–2014, *Katsauksia_9_Hovioikeus.pdf, Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 9/2016*. lina Sahramäki oli Poliisiammattikorkeakoulun tutkija 2010–2017 erikoisaloinaan muun muassa ympäristörikollisuus, harmaa talous, viharikokset ja laittomat jätteen siirrot (*www.linkedin.com*). Terhi Kankaanranta on puolestaan toiminut vanhempana tutkijana Poliisiammattikorkeakoulussa vuodesta 2008 (*www.linkedin.com*).

Helsingin Sanomista ja muista lehdistä olen lukenut sen verran, kuin on ilmaiseksi mahdollista. Eri virastojen virallisiin logoihin en ole merkinnyt lähdeviitettä. Minulla on myös käytettävissäni Suomen Kuvalehden digiarkisto.

3 YMPÄRISYÖRIKOLLISUUDEN TORJUNTA JA TUTKINTA

Suomen kansallinen ympäristörিকostorjuntatyöryhmä on raportissaan vuosilta 2009–2010 esittänyt, että tehokkaan ympäristörिकostorjunnan varmistamiseksi tulisi kaikille ympäristörिकosten torjuntaan osallistuville viranomaisille laatia yhteinen kansallinen ympäristörिकostorjunnan strategia. Ilmeisesti tämän esityksen pohjalta ympäristöministeriö ryhtyi toimeen perustaessaan lokakuussa 2013 sisäministeriön kanssa yhteistyöryhmän, jonka tarkoituksena oli valmistella ehdotus ympäristörिकosten torjuntaa koskevaksi strategiaksi ja toimenpideohjelmaksi (*YMr_16_2015.pdf*).

3.1 Suomen kansallisen ympäristörिकostorjuntatyöryhmän ehdotuksia

Suomen kansallinen ympäristörिकostoryöryhmä on raportissaan 30.9.2009 esittänyt suosituksia ympäristörिकostorjunnan parantamiseksi:

1. Lainvalvontaviranomaisten tulee kehittää ympäristörिकoksia koskevaa paljastamis- ja tiedustelutoimintaa.
Ympäristörिकollisuus on talousrikollisuutta ja piilorikollisuutta. Sitä esiintyy huomattavasti enemmän, kuin tulee viranomaisten tietoon ja tutkintaan.
2. Lupamääräysten tulisi olla riittävän yksiselitteisiä.
Viranomaisten välistä yhteistä koulutusta tulisi järjestää ympäristölupien lupamääräyksiin liittyvistä vaatimuksista ja lupaehtojen tulkintaa koskevista kysymyksistä. Päästömääräyksissä tulee mahdollisuuksien mukaan olla numeeriset raja-arvot.
3. Rikoksen ilmoituskyynnystä tulee alentaa.
Valvontaviranomaisten tekemien rikosilmoitusten määrään vaikuttanevat tulkinnanvarainen ilmoitusvelvollisuus, valvontaresurssien vähäisyys ja tietoisuus siitä, että valvontatyö rikosilmoituksen kohteen kanssa jatkuu.

4. Ympäristöviranomaisilla tulee olla riittävä koulutus ympäristörikoksen havaitsemiseksi ja rikosilmoituksen tekemiseksi.
Keskeisiä koulutusteemoja ympäristöviranomaisille ovat rikosilmoituksen sisältö, ympäristörikoksia koskeva lainsäädäntö sekä todisteiden varmentamista ja juridisia kysymyksiä koskevat asiat.
5. Rikoksen havaitsemishetkellä viranomaisilla tulee olla riittävä ammattitaito ja välineet todisteiden varmentamiseksi.
Suomen kansallinen ympäristörikostyöryhmä suosittelee esitutkintaviranomaisien koulutuksen lisäämistä ja koulutuksen kohdentamista ympäristörikoksia tutkiville henkilöille. Esitutkintaa suorittaville viranomaisille tulee hankkia asianmukaiset ja tehtävään soveltuvat välineet teknistä tutkintaa ja näytteen ottamista varten.
6. Ympäristörikosten tutkinnan onnistuminen tulee varmentaa.
Tutkinnan onnistuminen tulee varmistaa koulutuksen ja kokonaisvaltaisen analyysin avulla. Vaativimpien ympäristörikosten tutkintaa varten tulee olla koulutettuja tutkijoita. Ympäristörikostutkintakoulutuksen tulisi sisältyä talousrikoskoulutusohjelmaan.
Ympäristörikosten tutkinta tulisi keskittää alueellisille talousrikosyksiköille ja valtakunnallisen kokonaiskuvan saamiseksi ympäristörikoksista laaditut rikosilmoitukset pitäisi tiedottaa Poliisihallituksen ohjauksessa toimivaan Talousrikostutkinnan tukiyksikköön (TARTU).
7. Esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän yhteistyö tulee aloittaa jo ympäristörikoksen tutkinnan alkuvaiheessa.
Esitutkintaviranomaisen tulisi aina tehdä tutkittavaksi tulleesta ympäristörikoksesta esitutkintalain 15 §:n mukainen ilmoitus syyttäjälle. Yhteistyö ympäristöviranomaisten kanssa olisi syytä aloittaa jo tutkinnan alkuvaiheessa. Esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän tulisi yhdessä laatia tutkintasuunnitelma.
8. Viranomaisyhteistyön tulee olla toimivaa ja ennalta suunniteltua.
Yhteisillä koulutustilaisuuksilla ja seminaareilla voidaan parantaa valvontaviranomaisten, esitutkintaviranomaisten ja syyttäjien erityisosaamista,

mikä antaa valmiudet yksilöidyille ja perustelluille ratkaisuille rikosproses-
sissa. Yhteistyötä olisi suotavaa tehdä myös vapaamuotoisesti, mikä mah-
dollistaa luottamuksellisten toimivien suhteiden syntyminen.

9. Ympäristörikoksiin liittyvän rikoshyödyn jäljittämistä ja takavarikointia sekä liiketoimintakieltoa tulee tehostaa.

Suomen kansallinen ympäristörikosseurantaryhmä suosittelee tutkinta-
pyyntöjä tekeviä tahoja, esitutkintaviranomaisia ja syyttäjää kiinnittämään
huomiota ympäristörikoksen tekijälle aiheutuvaan taloudelliseen hyötyyn
sekä tekojen aiheuttamiin muihin taloudellisiin vaikutuksiin. Useimmiten
ympäristörikoksissa laitton hyöty ei muodostu rahallisista tuotoista, vaan
rikkomisissa olisi hyvä liiketoimintakiellon edellytykset tutkia.

10. Rikosilmoitusjärjestelmää ja tilastointia tulee kehittää, jotta epäkohdat voi-
daan havaita.

Ympäristörikollisuuden analysointi edellyttää pitkää seuranta-aikaa ja huo-
mattavaa työpanosta pohjautuen poliisin ja tuomioistuinten tilastoihin. Pi-
kaisia parannuksia ei ole tiedossa, mutta viranomaisten tietojärjestelmiä
uudistettaessa ja kehitettäessä tulisi ympäristörikollisuuden seuranta ja ti-
lastointi ottaa huomioon.

11. Asiantuntijalausuntojen sisällön tulee olla selkeä.

Esitutinnan lopuksi poliisin tulisi pyytää lausunto ELY-keskukselta tai
muuten varmistua siitä, että menettelyn ympäristöoikeudelliset vaikutukset
on selvitetty esitutkinnassa riittävästi. Ympäristöviranomaisen lausun-
nosta pitäisi käydä ilmi aineellisen ympäristölainsäädännön sisältö ja ky-
seisessä tapauksessa ilmenevän menettelyn lainvastaisuus sekä ympä-
ristövaikutukset yleisesti ja erityisesti tässä yksittäistapauksessa. Ympä-
ristöviranomaisen asiantuntemuksella voi olla merkitystä rikoshyödyn las-
kemisessa.

12. Jäteverolaki tulee huomioida ja soveltaa ympäristörikostutkinnassa.

Veropetosta jäteveron osalta on syytä epäillä, mikäli jätettä on läjitetty lait-
tomasti paikkaan, joka on jäteverolain mukaan kaatopaikka. Tulli perii jä-

teverot, joten se voi suorittaa rikostutkinnan tällaisessa tapauksessa. Joissain tapauksissa Tullin laskelmat ovat osoittaneet, että vältettyjen verojen määrä on ollut jopa miljoonia euroja.

13. Talousrikossivustoa tulee hyödyntää viranomaisyhteistyössä.

Talousrikossivusto on talousrikostorjuntatehtävissä toimiville viranomaisille suunnattu Extranet-palvelu, jonka tavoitteena on tukea operatiivista toimintaa tarjoamalla talousrikostutkinnan kannalta oleellista tietoa. Sivustolla olevasta talousrikostutkijan käsikirjasta löytyy tietoa ympäristörikosten tunnusmerkistöstä, tietoa muista viranomaisista ja heidän tehtävistään sekä tiedonkulusta viranomaisten välillä.

(27273_ymparistorikokset2009-2010.pdf, 43–46)

3.2 Viranomaisyhteistyö – Poliisiammattikorkeakoulun tutkimus

Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksen kohteena oli Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristövalvonnan, kuntien ympäristönvalvontaviranomaisten sekä esitutkintaviranomaisten ja syyttäjän välinen yhteistyö ympäristörikollisuuden torjunnassa ja valvonnassa. Haastateltaviksi saatiin keväällä 2013 Uudeltamaalta 24 viranomaisedustajaa: kahdeksan poliisin, viisi ELY-keskuksen, seitsemän kuntien ympäristövalvonnan ja neljä syyttäjän edustajaa (*Tutkimuksia 42_web.pdf, 8*).

”Kenenkään ei tarvitse olla enempää asiantuntija kuin se oma asiantuntevuus on. Ympäristöviranomaisen ei tarvitse olla asiantuntija rikostutkinnassa.

He vastaavat siitä, mitä siellä luonnossa on tapahtunut, kuinka haitallista se on, ja miten ennallistaminen toteutetaan.

Poliisin taas ei tarvitse olla erikoisasiantuntija luonnonilmiöissä, vaan he kantavat vastuun rikostutkinnasta.

Syyttäjän rooli on esitutkinta-aineiston käsittelyssä ja viemisessä oikeassa muodossa eteenpäin ja oikeuteen.

Eli kun jokainen viranomainen tässä paletissa löytää oman tehtävänsä, paikkansa ja tuo oman asiantuntevuutensa tehtävään, niin silloin me saadaan kokonaispaletti oikeutta varten.”

Tutkimukseen haastateltu poliisihallinnon edustaja
(*Tutkimuksia 42_web.pdf, 7*)

Olen liittänyt tähän taulukon poliisiammattikorkeakoulun julkaisusta. Kaiken kaikkiaan mielestäni kyselytutkimuksesta käy ilmi, että viranomaistyössä olisi paljon parantamisen varaa, vaikka raportissa kerrotaankin, että se on parantunut viime aikoina. Syynä lienee siihenkin, että Lokapoikien ja Talvivaaran tapaukset ovat väkisinkin tuoneet viranomaisia lähemmäksi toisiaan.

Ongelmat alkavat jo ELY-keskusten ja kunnan ympäristövalvontaviranomaisista. ELY-keskuksissa on aivan liian vähän ympäristöasiantuntijoita. Henkilökunnan vähennykset ovat kohdistuneet nimenomaan heihin eivät suinkaan elinkeino- ja liikennepuolen henkilöresursseihin. Ympäristövalvontaviranomaiset pyrkivät hoitamaan ympäristölupien määräysten noudattamatta jättämiset pelkästään vaatimalla toiminnan korjaamista lainmukaiseksi. Tarkastuskäyntejä tehdään ja toimijat antavat kauniita lupauksia, mutta parannusta asioihin ei tapahdu, jolloin ympäristön, vesien ja maaperän pilaantuminen vain jatkuu.

Ympäristövalvontaviranomaisten pitäisi tehdä herkemmin tutkintapyyntöjä poliisille epäillyissä ympäristörikostapauksissa. Toisaalta taas poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksesta käy ilmi, että mikäli tutkintapyyntöt lisääntyisivät, poliisin resurssit tutkia ympäristörikollisuutta eivät riittäisi. Aina löytyy asioita, jotka tuntuvat tärkeämmiltä kuin muutama läntti jäteöljyä. Ympäristövalvontaviranomaisilla ja poliisilla ei ole myöskään riittävästi resursseja eikä teknistä kalustoa riittävän monipuoliseen näytteidenottoon ja niiden analysointiin.

Mikäli poliisin resursseja lisättäisiin, ei vuorostaan ole riittävästi ympäristörikollisuuteen perehtyneitä syyttäjiä. Ympäristörikollisuus on sidoksissa talousrikollisuuteen, mutta siinä on monimutkaisia haasteita alkaen aina näytteenotosta ja niiden todistusvoimasta oikeudessa. Suomessa on vain viisi ympäristörikollisuuteen perehtynyttä avainsyyttäjää. Poliisiammattikorkeakoulun raportin mukaan avainsyyttäjät kertoivat voivansa käyttää laskennallisesti vain 20 prosenttia työajastaan avainsyyttäjän tehtäviin, joten ympäristörikosten käsittely jakautuu käytännössä paikallisille syyttäjäille (*Tutkimuksia_42_web.pdf*, 78).

Oma korostunut tulkintani tutkimuksesta on myös, että useallakaan viranomais-
taholla ei ole riittävästi mielenkiintoa ympäristörikosasioihin. Tähän auttaisi mie-
lestäni lisäkoulutus ja asennekasvatus. Kenties kuntien ja ELY-keskusten viran-
omaiset keskittyvät mieluummin helpompiin asioihin, kuten esimerkiksi millaisia
puita teiden varsille ja puistoihin istutetaan. Poliisilla on varmasti tekemistä jär-
jestyshäiriöissä, rattijuopumuksissa, murroissa, varkauksissa, pahoinpitelyissä ja
huumerikollisuudessa. Toisaalta on taas hankalaa ja aikaa vievää ryhtyä tutki-
maan rikollisuuden alaa, johon ei ole perehtynyt riittävästi. Jossain mielenso-
pu-koissa tietämättömyydestä johtuva vastentahtoisuus vaikuttaa siten, ettei epäilty
ympäristörikos tunnu riittävän tärkeältä tarkemman tutkinnan aloittamiseksi.

Poliisin ja ympäristövalvontaviranomaisen yhteys katkeaa tutkintapyynnön jättä-
misen jälkeen, ja juuri siinä vaiheessa poliisin olisi tärkeä saada asiantuntija-apua
ympäristöalan asiantuntijoilta. Samoin syyttäjien siinä vaiheessa, kun poliisi on
vienyt ympäristörikosepäilyn syyttäjälle asti. Enemmän yhteistyötä tarvitaan joka
tasolla jokaisessa vaiheessa.

Poliisiammattikorkeakoulun viranomaisyhteistyökysely tuo myös huomattavassa
määrin esiin henkilökysymykset. Tulkintani on, että kiinteä yhteydenpito paran-
taisi henkilökemiaa ja toisi eri viranomaistahojen edustajat lähemmäksi toisiaan.
Jokaisessa poliisilaitoksessa pitäisi olla riittävästi ympäristörikollisuuteen pereh-
tyneitä tai edes siitä kiinnostuneita henkilöitä, joihin ympäristövalvontaviran-
omaisten olisi helppo ottaa yhteys epäillessään alueellaan toimitun ympäristöla-
kien vastaisesti.

Taulukko 1. Ympäristövalvontaviranomaisen, poliisin ja syyttäjän välisen yhteistyön keskeisiä piirteitä (*Tutkimuksia 42_web.pdf [SECURED], 110–114*)

Teema	Ympäristövalvontaviranomainen	Poliisi	Syyttäjä
Viranomaisen toimintamallit	<ul style="list-style-type: none"> • poliisitutkinnan ja hallinnollisten keinojen yhtäaikaisten käytön ongelmallisuus • hallinnolliset keinot usein etusijalla laillisen tilan palauttamisessa • ympäristön tilan ennallistaminen usein etusijalla • toimintamallien henkilösidonaisuus • lain tulkinnallisuus haasteena 	<ul style="list-style-type: none"> • vaihtelevat toimintamallit • resurssien vaikutus vahva • poliisilaitosten ja -asemien välillä eroja • juttujen priorisointi 	<ul style="list-style-type: none"> • ETL-ilmoitus ensimmäinen tieto ympäristörikosraportista • aikaa vievä rikostyyppi • menettelytapojen hahmottaminen haasteellista • oikeiden lainkohtien hahmottaminen aikaa vievää
Tiedonkulku ja -vaihto	<ul style="list-style-type: none"> • henkilösidonaisuus • toimii hyvin valvontaviranomaisten kesken • epävirallisen tiedonvaihdon tarve • kunnan valvontaviranomaiselle vähiten tietoa • tiedon tarve päättyneistä jutuista ja tutkinnan tilasta • henkilökohtaisesti tunteminen olennaista • syyttäjän kanssa huomattavan vähän tiedonkulkua • haasteellista tietää, mitä tietoa prosessin eri vaiheissa tarvitaan 	<ul style="list-style-type: none"> • henkilösidonaisuus: vaihtelevat tiedottamistavat • asianomistajan ja asiantuntijan roolin hankaluus suhteessa lain mukaisiin mahdollisuuksiin tiedottaa • resurssipula • poliisikulttuurille ominainen tapa tiedottaa • tiedonkulun haasteet organisaation sisällä • tiedon ja taidon keskittämisen ja kokoamisen tarve 	<ul style="list-style-type: none"> • vaihtelevat käytännöt tiedottamisessa • vaihteleva näkökulma tiedonvaihtoon asiantuntijana toimivan tutkintapyyntöjen tekijän kanssa
Taloudelliset resurssit	<ul style="list-style-type: none"> • resurssien käyttöä valvontaan yhä vähemmän • resurssien kohdistetaan usein ympäristölupien myöntämiseen • hallinnolliset uudistukset haasteena • priorisointi työtehtävissä: käytetäänkö aikaa tutkintapyyntöjen tekemiseen vai muihin tehtäviin 	<ul style="list-style-type: none"> • resurssipula aiheuttaa juttujen jatkuvan priorisoinnin • priorisoinnissa ympäristörikokset jäävät usein taka-alalle • tutkinta vaatii erityisosaamista myös poliisilta; aikaresurssien vaativaa tutkintaa 	<ul style="list-style-type: none"> • resurssiongelma mikäli käsittelyssä olevien ympäristörikosten määrä nousee • työajan jakamisen haasteet: ei mahdollisuutta käyttää niin paljon aikaa ympäristörikoksiin perehtymiseen kuin haluaisi

Taulukko jatkuu

Teema	Ympäristövalvontaviranomainen	Poliisi	Syyttäjä
Yhteistyön eri muodot	<ul style="list-style-type: none"> henkilöistä riippuvaista tapauskohmainen yhteistyö poliisin ja syyttäjän kanssa parempi kokemus yhteistyöstä avainsyyttäjien kanssa kuin muiden syyttäjien yhteistyön ylläpitäminen vaatii resurssien kohdistamista ja myös henkilökohtaista motivaatiota yhteistyöhön useita viranomaisia yhteen tuovat tilaisuudet hyödyllisiä: tapausten läpikäynti, toisen toimintamallien ymmärtäminen henkilöstön vaihtuvuus poliisissa ja syyttäjänvirastossa vaikeuttaa yhteistyötä ja sen muotojen vakiinnuttamista poliisi näyttäytyy anonyymina ja muita kaukaisempina yhteistyökumppanina 	<ul style="list-style-type: none"> henkilöistä riippuvaista tapauskohmainen yhteistyö valvontaviranomaisen kanssa yhteistyön muotoja pyritty vakiinnuttamaan joissain yksiköissä; ei yhtenäistä toimintamallia yksiköiden välillä yhteistyömuodot vakiintuneet syyttäjän kanssa; viraston maantieteellinen läheisyys helpottanut yhteistyötä epävirallista yhteistyötä tehneet kokivat yhteistyön tutkinnan ulkopuolella tarkoituksenmukaiseksi vaihtelevat toiveet yhteistyön muodoista: tutkintapyyntöistä yleiseen keskustelufoorumiin tarve keskittää asiantuntemusta ja tutkinta yhteistyöpintojen helpottamiseksi useita viranomaisia yhteen tuovat tilaisuudet hyödyllisiä: tapausten läpikäynti, toisen viranomaisen toiminnallinen ymmärtäminen 	<ul style="list-style-type: none"> henkilöistä riippuvaista harvoin yhteistyötä ympäristövalvontaviranomaisen kanssa, erityisesti kuntatasolla yhteistyömuodot vakiintuneet poliisin kanssa; viraston maantieteellinen läheisyys helpottanut yhteistyötä useita viranomaisia yhteen tuovat tilaisuudet hyödyllisiä: tapausten läpikäynti, toisen toimintamallien ymmärtäminen
Ympäristörikollisuuden harmaa alue	<ul style="list-style-type: none"> ympäristönsuojelun näkökulma laittoman tilan palauttaminen lailliseksi vaihtelevat tulkinnat, milloin epäilystä pitää ilmoittaa poliisille tarve ymmärtää harmaa alueen rajoja koko prosessin tasolla ympäristön tilasta huolehtiminen, ei rangaistaminen 	<ul style="list-style-type: none"> ympäristörikosoikeuden näkökulma syytä epäillä kynnys toisaalta tutkintapyyntöjä toivottiin enemmän, jotta piilorikollisuus saadaan kiinni; toisaalta laitton tila toivottiin hoidettavan ensisijaisesti hallinnollisin keinoin talousrikollisuuden kitkeminen ja rikoshyödyn takaisin saanti 	<ul style="list-style-type: none"> ympäristörikosoikeuden näkökulma syytä epäillä kynnys tarve ymmärtää harmaa alueen rajoja koko prosessin tasolla määrittelyn vaikeus näkyy myös tuomioistuimissa
Ympäristörikosoikeuden ennaltaehkäiseväisyys	<ul style="list-style-type: none"> tuomioiden pienuus poliisin ja syyttäjän tuoma pelotevaikutus mediajulkisuuden myötä ennaltaehkäiseväisyttä viranomaisprosessin pitkä kesto heikentää; tiiviimpi yhteistyö ja vahvistaa ennaltaehkäiseväisyttä 	<ul style="list-style-type: none"> tuomioiden pienuus mediajulkisuuden myötä ennaltaehkäiseväisyttä viranomaisprosessin pitkä kesto heikentää; tiiviimpi yhteistyö ja viranomaisrintama vahvistaa ennaltaehkäiseväisyttä 	<ul style="list-style-type: none"> tuomioiden pienuus

Taulukko jatkuu

Teema	Ympäristövalvontaviranomainen	Poliisi	Syyttäjä	
Moniammatillisen yhteistyön keskeiset teemat	Viranomaisten toimintakulttuurit	<ul style="list-style-type: none"> • valvontakulttuuri • neuvonta olennainen osa toimintakulttuuria 	<ul style="list-style-type: none"> • poliisikulttuuri • koulutustausta: epäilyn kulttuuri 	
	Ammatti-identiteetti	<ul style="list-style-type: none"> • koulutustausta vaihteleva • valvonnan henkilöityminen • asiakkaiden tasapuolinen kohtelu 	<ul style="list-style-type: none"> • kiinnostuksen kohteet ja painopisteet • hierarkkinen organisaatio • ohjeistuksiin tottuminen 	<ul style="list-style-type: none"> • lainopillinen näkökulma • itsenäinen työtapa
	Asenteet muutoksessa	<ul style="list-style-type: none"> • perimätieto huonoista yhteistyökokemuksista 	<ul style="list-style-type: none"> • koulutuksen tarve 	
	Talousrikollisuus näkökulmana	<ul style="list-style-type: none"> • talousrikollisuuden näkökulman huomioiminen aiempaa selkeämmin 	<ul style="list-style-type: none"> • talousrikollisuuden ja ympäristörikollisuuden tutkinnan eroavaisuudet 	
Muita huomiota käytännön toiminnasta	Paljastava toiminta	<ul style="list-style-type: none"> • yrityksiä tehdä tutkintaa itsenäisesti 	<ul style="list-style-type: none"> • käytännössä ei paljastavaa toimintaa 	
	Näytteiden otto	<ul style="list-style-type: none"> • kysymys näytteiden kustannuksista • asiantuntijarooli näytteiden tulkinnassa 	<ul style="list-style-type: none"> • olennainen osa tutkintaa • kysymys näytteiden taloudellisista kustannuksista • asiantuntijoiden tarve näytteiden otossa ja tulkinnassa • omavalvonnan ongelmallisuus lainsäädännön näkökulmasta, esim. itsekriminointisuoja 	<ul style="list-style-type: none"> • näytteet olennaisia oikeudessa • näytteiden tulkinta asiantuntijan näkökulmasta tarpeellista, mutta välillä haastavaa
	Tutkintapyyntöjen muoto	<ul style="list-style-type: none"> • aikaa vievä; vaatii paljon työtä • pyritään tekemään mahdollisimman kattavaksi ja tarkaksi • kiireellisissä tapauksissa otetaan ensin yhteys poliisiin ja tehdään vasta sitten tutkintapyyntö 	<ul style="list-style-type: none"> • vaihtelevat toiveet tutkintapyyntöjen laajuudesta • haasteita ymmärtää, mistä rikoksesta oikein on kyse; asiantuntemus ja kokemus oleellista • asiantuntijakielen haasteellisuus • taso vaihtelee huomattavasti 	
	Tutkinnan johtajan rooli		<ul style="list-style-type: none"> • ympäristörikoksen vakavuuden tunnistaminen • resurssien kohdistaminen • asiantuntijoiden tunnistaminen • priorisointi 	

4 YMPÄRISTÖRIKOLLISUUS SUOMESSA

Suomen kansallinen ympäristörikosseurantaryhmä kertoo vuosittaisissa raporteissaan Suomen ympäristörikollisuudesta, tapauksista, niiden käsittelystä ja tuomioista. Oheinen taulukko on yhteenveto rikoslain luvun 48 rikoksista, mutta raporteissa on käsitelty myös muiden lakien kuten merenkulun ympäristönsuojelulain, metsästyslain, kalastuslain, metsälain ja rakennuslain rikkomuksia.

Itse aion paneutua tässä luvussa lähinnä viranomaisyhteistyöhön, sillä se ei ole riittävän toimivaa, ja kaikkien viranomaisryhmien kouluttaminen sekä yhdessä että erikseen peruskoulutuksena, täydennyskoulutuksena ja lukemattomina kursseina olisi ensisijaisen tärkeää ympäristörikollisuuden torjunnan kannalta.

Talvivaara Sotkamo Oy:n epäonninen, suunnittelematon, ylioptimistinen, salailleva ja törkeän hyötyhakuinen kaivostoiminta sekä pääkaupunkiseudun A. Lokapojat Oy:n laitton törkeä jätteiden käsittelemättömyys ja maastoon sekä vesistöihin päästäminen ovat olleet kiitettävän paljon esillä erilaisissa tiedotusvälineissä. Itse asiassa Suomen kansalaiset olivat taivaallisen tietämättömiä ympäristörikollisuuden muodoista ennen Talvivaaran ja Lokapoikien uutisointia. Ainoastaan merelliset öljypäästöt olivat aiemmin saaneet julkisuutta.

Suomen kansallisen ympäristörikosseurantaryhmän raportissa vuosilta 2009–2010 kerrotaan viranomaistoiminnasta Tapaus A. Lokapojat Oy:n esitutkinnan ajalta. Aion tässä osiossa tuoda esiin joitain omasta mielestäni tärkeitä asioita.

Talvivaara Sotkamo Oy:n tapaus puolestaan toi pintaan viranomaisten kyvyttömyyden ja mahdollisuuksien vähyyden lopettaa ympäristölle vaarallinen toiminta. Entinen Lapin läänin maaherra (1994–2008, entinen oikeusministeri (1991–1994) ja entinen ympäristöministeriön kansliapäällikkö (2008–2020) Hannele Pokka on vuonna 2019 julkaissut tapahtumista muistelmat nimellä *Talvivaaran sisäpiirissä* (Otava, 352 s.).

Taulukko 2. Vuonna 2017 käräjäoikeuksissa käsitellyt rikoslain 48 luvun rikokset. (70351_Ymparistorikoskatsaus_2018.pdf, 34)

	Syyteasioita	Vas-taajia	Van-keus	Pituus	Sakko	Määrä (psa)	Ka	Ei ran-gais-tusta	Hy-lätty	Pe-ruu-tettu
Törkeä ympäris-tön tur-melemi-nen	2	5	5	1v10kk, 8kk, 6kk, 6kk, 6kk			10 kk			
Ympäris-tön tur-melemi-nen	29	51		1–12 kk	23	25–80 (100*)	54,0	1	14	3
Ympäris-törikko-mus	5	5			4	10–25	18,0		1	
Luonnon-suojeluri-kos	2	2			2	35–40	37,5			
Ympäris-tönsuoje-lulain rik-kominen	2	2			1	15				1
Jätelain rikkomi-nen	3	3			2	15–30	23,0		1	
Vesilain luparikko-mus	2	2			1	30	30,0			1
Maa-ai-nesrikko-mus	2	2			2	30–40	35,0			
Rakenta-misrikko-mus	5	6			5	6–20	10,0	1		
Luonnon-suojelu-rikkomus	1	3			3	15–65**				
Yhteensä	53	81	15		43				16	5

* sis. eläinsuojelurikos

** sis. vahingonteko

Kuva 1. Vuotavia öljytynnyreitä löytyi pihalta Mäntsälässä 2014. Tulli takavarikoi pakastettuja rauhoitettuja lintuja Pohjanmaalla 2011. Jäteyhtiö Lokapoikien henkilökuntaa kuultiin oikeudessa 2012. Talvivaaran kaivoksen kipsisakka-allas vuoti 2012. (www.hs.fi/kotimaa/art-2000005907136.html, screenshot)

”Viirupöllön ja sen poikasten ampuminen pönttöön on itsesuojelua, linjasi oikeus – Ympäristörikosten tuomiot ovat Suomessa olemattomia”, otsikoi Helsingin Sanomat 22.11.2018, Heli Saavalainen. Alaotsikkona: ”Taloudelliset intressit ovat ympäristörikoksissa mukana lähes aina, ja hyöty voi olla merkittävä. Tutkinta kuitenkin lopetetaan huomattavasti useammin kuin muissa rikosasioissa.”

Heli Saavalainen jatkaa, että ympäristörikokset ovat Suomessa kannattavia, kiinnijäämisriski on alhainen ja tuomiot ovat olemattomia tai lieviä. Artikkeleihin on haastateltu kihlakunnansyyttäjä, yliopistotutkija Leila Suvantolaa Itä-Suomen yliopista. Hän toteaa, että tilanne on huolestuttava ja jatkaa: ”Ympäristörikollisuus on pahimman luokan harmaata taloutta. Se vaikuttaa kaikkien hyvinvointiin ja aiheuttaa suuria yhteiskunnallisia kustannuksia, mutta rikoksentehtyjä saa taloudellisen hyödyn”.

4.1 Kokemuksia Tapaus A. Lokapoijat Oy esitutkinta

”Jäteyhtiö A. Lokapoijat Oy tyhjensi jätteitä luontoon vuosien ajan. Yhtiön säiliöautot pumppasivat vuosina 1999–2008 pääkaupunkiseudun luontoon merkittäviä

määriä jäteöljyjä, ravintolarasvoja ja ulosteita. Ympäristörikokset olivat räikeitä ja järjestelmällisiä.” (HS 7.6.2013, Roosa Murto)

”Teko on törkeä, jos ympäristölle tai terveydelle aiheutettu vahinko tai vahingon vaara on erityisen suuri ja jos teko aiheuttaa tai uhkaa aiheuttaa pitkäaikaisen tai laajan ympäristövahingon. Samoin teko katsotaan törkeäksi, jos se tehdään viranomaisen määräyksestä tai kiellosta huolimatta.” (Rikoslaki törkeä ympäristön turmeleminen 48 luku 2 §.)

4.1.1 Yhteistyö poliisin ja ympäristöviranomaisten välillä

Suomen kansallinen ympäristörikosseurantaryhmä on haastatellut ympäristöviranomaisyhteistyöhön liittyen kahta A. Lokapojat Oy:n jutun parissa työskennellyttä ELY-keskuksen virkamiestä 18.6.2010 ja keskustellut Itä-Uudenmaan poliisilaitoksella jutun tutkinnanjohtajan, päätutkijan ja kahden muun tutkijan kanssa (27273_Raportti_ymparistorikokset2009-2010.pdf, 33).

A. Lokapojat Oy:n tapauksen käsittelylle oli jo alun alkaenkin hyvät lähtökohdat. Yhteistyö Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen ja Uudenmaan Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa oli ollut toimivaa jo usean vuoden ajan. Poliisin ja syyttäjän kiinnostus ympäristöasioita kohtaan on auttanut yhteistyön sujuvuutta. Uudenmaan ELY-keskus arvioi, että myönteinen kehitys on alkujaan Porvoosta, jossa paikalliset ympäristöviranomaiset tekivät paljon tutkintapyyntöjä, jotka päätyivät tuomioistuinkäsittelyyn sekä syyttäjän että poliisin ansiosta. Yhteistyön sujuvuuteen on vaikuttanut myös tutustuminen toisiin viranomaisiin yhteisissä koulutustilaisuuksissa. Ympäristörikosepäilyjen ilmoituskynnys on tutustumisen myötä madaltunut. Lokapoikien tapaus on entisestään parantanut yhteistyötä sekä Uudenmaan ELY-keskuksen että Itä-Uudenmaan poliisin mielestä (27273_Raportti_ymparistorikokset2009-2010.pdf, 33).

A. Lokapojat Oy:n jutun esitutkinta kesti yli kaksi vuotta. Tapaus oli monisyinen, poikkeavan suuri, paljon työtä vaativa ja levittäytyi laajalle alueelle. Pohjatyö oli tehtävä kunnolla, sillä vasta kokemuksen kautta opittiin, millaisia näytteitä tarvit-

tiin ja millainen näyttö on riittävä ympäristörikoksen osalta (27273, 33). Lausuntonjen laatiminen oli aikaa vievää, sillä tarvittiin useita eri asiantuntijoita. Lokapoikien tapauksessa jouduttiin arvioimaan, millaista pilaantumisvaaraa toiminta aiheuttaa ympäristölle. Rikosoikeudellinen tarkastelutapa vaatii tällaista arviointia, mikä taas poikkeaa ympäristöviranomaisten tavanomaisesta toiminnasta. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus pitää tarpeellisena järjestää säännöllisesti yhteisiä koulutustilaisuuksia poliisin, syyttäjän ja ympäristöviranomaisten kanssa. Tällöin voidaan istua saman pöydän ääreen pohtimaan eri toimintalinjoja ja jakamaan näkemyksiä erilaisista tapauksista.

4.1.2 Yhteistyö poliisin ja syyttäjän sekä syyttäjän ja ympäristöviranomaisten välillä

Suomen kansallisen ympäristörikosseurantaryhmän syyttäjyhteistyön kuvauksen lähteenä on Lokapoikien jutun pääsyyttäjänä toimineen syyttäjän haastattelu sekä keskustelut jutun tutkinnanjohtajan kanssa (27273, 34).

Esitutkintayhteistyö poliisin ja syyttäjän välillä on määrätty esitutkintalain 15 §:n ensimmäisessä momentissa: ”Poliisin on ilmoitettava sille tutkittavaksi tulleesta rikosasiasta syyttäjälle, kun jotakuta voidaan epäillä syylliseksi rikokseen. Ilmoitusta ei kuitenkaan tarvitse tehdä, jos asia on yksinkertainen.”

Lokapoikien jutussa koettiin tärkeäksi, että yhteistyö poliisin ja syyttäjän välillä alkoi heti esitutkinnan alussa ja että yhteys säilyi koko tutkinnan ajan. Poliisi ja syyttäjä kävivät tapaamisten lisäksi tiiviitä keskusteluja puhelimesta. Tärkeää oli, että yhteyshenkilöt pysyivät koko ajan samoina.

Keskustelut ja yhteiset koulutustilaisuudet syyttäjän, poliisin ja ympäristöviranomaisten kanssa lisäävät kykyä tunnistaa ympäristörikoksia ja saada niitä käsitelyyn (27273, 35). Samalla vaikutetaan asenteisiin ja opitaan näkemään prosessi toisen viranomaisen näkökulmasta.

4.1.3 A. Lokapoijat Oy:n tapauksen vaikutuksia

Ympäristörikollisuuteen on suhtauduttava vakavasti. Poliisin tulee ymmärtää sen yhteydet talousrikollisuuteen ja pyrittävä paljastamaan sitä, sillä ympäristörikollisuus on piilorikollisuutta. Valtioneuvoston periaatepäätöksessä talousrikollisuuden ja harmaan talouden vähentämiseksi huomioidaan ympäristörikokset sekä edellytetään viranomaisyhteistyön tehostamista talousrikostorjunnassa. Ympäristörikosten torjuntaa tavoitellaan myös Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa (27273, 35).

Lokapoikien tapauksen esitutkinnalla ja siitä tiedottamisella on ollut yhteiskunnassa ennaltaehkäisevä vaikutus. Jätteenkuljetuksen ja jätehuollon valvonnassa todettiin puutteita. Helsingin pelastuslaitos on huomannut selvittämättömien oja-keikkojen vähentyneet 90 %.

4.2 Talvivaara Sotkamo Oy

Talvivaaran kaivoksen tapauksen perinpohjaisessa tarkastelussa riittäisi aineksia väitöstutkimukseen, joten lainaan tässä vain taannoisen ympäristöministeriön kansliapäällikkö Hannele Pokan teosta *Talvivaaran sisäpiirissä* (Otava 2019).

”Talvivaaran kaivoksen tapahtumat ovat jo nyt vaikuttaneet isosti siihen, miten ympäristöhallinto Suomessa toimii. Kaivosten ympäristöluvut ovat tiukentuneet ja vakuudet alkavat olla sitä tasoa, että toiminnan loppuessa vakuudella on merkitystä. Ympäristövalvonta on tehostunut ja muuttunut maksulliseksi. Sitä tehdään riskiperusteisesti. Ympäristöministeriön ja alueellisen ympäristöhallinnon vuoropuhelusta ympäristön kannalta kriittisten asioiden ja tapahtumisen osalta on tullut jatkuvaa. --- Kestävän kaivosteollisuuden verkosto on laatinut kriteerit ja indikaattorit, miten kaivostoiminnan kestävyyttä voidaan mitata ja arvioida. Verkostossa ovat mukana ympäristöjärjestöt ja muut keskeiset sidosryhmät, kuntien ja maakuntien edustajat sekä kaivosyhtiöt.” (Pokka 2019, e-kirja, 200).

5 YMPÄRISTÖRIKOSOIKEUS SUOMESSA

Rikoslain luvussa 48 on kriminalisoitu ympäristön turmeleminen, törkeä ympäristön turmeleminen, ympäristörikkomus, tuottamuksellinen ympäristön turmeleminen, luonnonsuojelurikkomus ja rakennussuojelurikkomus. Ympäristörikosoikeus on laaja oikeudenala, johon liittyy EU-lainsäädäntöä ja erilaisia kansainvälisiä sopimuksia.

Ympäristörikosoikeus sitoutuu yhteiskunnallisiin tavoitteisiin. Tavoitteena on säännösten ennaltaehkäiseväisyys ja menettelytapojen muuttaminen ihmisten asenteisiin ja arvostuksiin vaikuttamalla. Ympäristörikosoikeudessa erottuu tavoite ympäristöarvojen suojaamiseen rikosoikeudellisin keinoin.

Ympäristörikosoikeuden lähtökohdat – Elina Pirjatanniemi

”Koska lähes kaikella inhimillisellä toiminnalla on ympäristövaikutuksia, ympäristönäkökulmat on tuotava osaksi kaikkea päätöksentekoa”. (*Pirjatanniemi 2005, 4438.pdf, 48*)

Elina Pirjatanniemi on väitöstutkimuksensa toisessa osassa tuonut yhdessä esiin kestävän kehityksen ja ympäristöoikeuden. ”Kestävän kehityksen päämäärä ja ympäristönäkökohtien läpäisyvaikutus kohdistuvat koko oikeusjärjestykseen.” (*4438.pdf, 45*) Ympäristön- ja luonnonsuojelun intressit turvataan ensisijaisesti hallinnon ja kansalaisyhteiskunnan aktiivisuuden avulla.

6 YMPÄRISTÖLAINSAÄDÄNNÖN VALVONTA

Kuva 2. Ympäristöviranomaiset ja poliisi tekemässä katselmusta epäillyllä ympäristörikospaikalla (*70351_Ymparistorikoskatsaus_2018.pdf, 33*)

Suomen kansallinen ympäristörikosseurantaryhmä on raportissaan vuosilta 2009–2010 (*27273_Raportti_ymparistorikokset2009-2010.pdf*) sekä ympäristökatsauksessaan vuodelta 2018 (*70351_Ymparistorikoskatsaus_2018.pdf*) listannut eri viranomaisten ja virastojen tehtäviä ympäristörikkollisuuden tutkinnassa ja valvonnassa.

6.1 ELY-keskukset ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaiset

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille kuuluu ympäristönsuojelulain, luonnonsuojelulain, vesilain ja jätelain valvonta- ja lupatehtäviä. ELY-keskusten säästötoimenpiteet ovat vähentäneet erityisesti ympäristövastuualueen henkilömäärää. Taannoisen ympäristöministeriön kansliapäällikkö Hannele Pokan mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ympäristöviranomaiset olivat vähentyneet vuodesta 2010 vuoteen 2014 viidenneksellä eli 300 henkilöllä (www.rakennuslehti.fi/2014/11).

Tämän perusteella voi päätellä, ettei ELY-keskusten ympäristövastuullisilla viranomaisilla ei ole riittävästi resursseja valvoa kaikkia mahdollisia alueensa ympäristöluvanvaraisia toimijoita. Kaiken lukemani materiaalin perusteella joudutaan tyytymään omavalvontaan. Tarkastuskäynneistä ilmoitetaan etukäteen, jolloin toimijan/yrityksen on helppo varautua näyttämään moitteettomalta.

ELY-keskusten tehtävistä on säädetty elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta annetussa laissa (897/2009). Vesilain, ympäristönsuojelulain ja jätelain mukaan ELY-keskus on asianomistaja ympäristörikosasioissa, mikäli yleistä etua on loukattu. ([70351_Ymparistorikoskatsaus_2018.pdf](#))

Kunnille on määrätty keskeisiä lupa- ja valvontatehtäviä ympäristönsuojelun erityislainsäädännössä ja ympäristönsuojelulaissa. Useimmissa kunnissa ympäristöasioista vastaa kunnanvaltuuston asettama ympäristölautakunta.

Sama viranomainen voi toimia useamman kunnan alueella, mikä mielestäni todistaa, ettei ympäristöasioihin paneuduta riittävästi. Saattaa myös olla, että ympäristölautakunnat keskittyvät rakennettuun ympäristöön, jolloin mahdolliset lainrikkogat jäävät huomiotta. Ympäristöasioiden asiantuntijoita ei myöskään kasva joka oksalla, joten lautakuntien jäsenet eivät välttämättä osaa asiaansa.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristövirastojen ja kunnan ympäristönvalvontaviranomaisten tulisi saattaa epäillyt ympäristörikostapaukset poliisin tietoon. Kynnys ilmoittaa poliisille tuntuu kuitenkin olevan liian korkea. Saatuaan tiedon mahdollisesta ympäristörikoksesta poliisi aloittaa esitutkinnan ja vie, mikäli aihetta on, esitutkimateriaalin syyttäjälle. Yhteistoiminta kaikkien viranomaisten kesken olisi ensiarvoisen tärkeää.

6.2 Suomen ympäristökeskus

Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) tehtäviin kuuluu valvoa merialueiden veden meneviä päästöjä ympäristönsuojelulain mukaisesti. Suomen ympäristökeskus vastaa myös ympäristövahinkojen torjuntatehtävistä öljyvahinkojen torjuntalain (1673/2009) mukaisesti. Valvonta- ja torjuntatehtävissä tärkeimmät yhteistyöviranomaiset ovat Rajavartiolaitos, Merivoimat ja Liikenteen turvallisuusvirasto (Trafi).

Suomen ympäristökeskus edustaa Suomea kasainvälisten sopimusten kokouksissa, joita ovat esimerkiksi Itämeren suojelukomissio (HELCOM) ja pohjoismaisen yhteistyön kokouksissa (Kööpenhaminan sopimus). Yhteistyötä on myös Euroopan meriturvallisuusviraston (EMSA) CleanSeaNet satelliittipohjaisen öljypäästöjen havainnointipalvelun sekä EMSA:n öljyntorjuntatyöryhmän kanssa.

Aluehallintovirastot ja kunnan ympäristöviranomaiset myöntävät ympäristölupia, mutta Suomen ympäristökeskus vastaa CITES-luvista (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Flora and Fauna). Suomen ympäristökeskus käsittelee myös ilmoitukset jätteiden siirrosta ja kiellettyjen tai ankarasti säädeltyjen kemikaalien viennistä. (www.syke.fi)

6.3 Turvallisuus- ja kemikaalivirasto

Turvallisuus- ja kemikaaliviraston (Tukes) tehtävänä on valvoa, tarkastaa ja myöntää luvat laajamittaista vaarallisten kemikaalien teollista käsittelyä ja varastointia varten. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto suorittaa myös onnettomuustutkintaa ja kerää tiedot toimialalla tapahtuneista onnettomuus- ja vahinkotapauksista sekä vaaratilanteista vaurio- ja onnettomuusrekisteriin (*70351_Ymparistorikoskatsaus_2018.pdf*).

6.4 Rajavartiolaitos

Kaiken lukemani perusteella Rajavartiolaitos hoitaa viranomaisista parhaiten ympäristörikosten tutkintaa. Rajavartiolaitoksella on riittävästi resursseja, koulutettua henkilökuntaa, tutkimusvälineistöä ja oikeanlaista asennetta ympäristörikollisuuden tutkintaan ja torjuntaan. Puuttumiskynnys on matala ja kaikkiin Rajavartiolaitoksen omassa valvontatoiminnassa havaittuihin ympäristörikoksiin puututaan.

Rajavartiolaitos on toimivaltainen ympäristörikosten ja luonnonvararikosten esitutkinnassa. Rajavartiolaitos valvoo muun muassa metsästyslain (615/1993), kalastuslain (379/2015), luonnonsuojelulain (1096/1996), ympäristönsuojelulain

(5272014), muinaismuistolain (295/1963) ja merenkulun ympäristönsuojelulain (1672/2009) noudattamista (70351_Ymparistorikoskatsaus_2018.pdf).

Rajavartiolaitoksessa suoritettavaa ympäristörिकosten valvontaa koulutetaan Raja- ja Merivartiokoululla rajavalvonta ja rajatarkastusoppiaineiden yhteydessä. Ympäristö- ja luonnonvararikosten esitutkinta-asioita koulutetaan rikostorjuntahenkilöstölle suunnattuna koulutuksena. Rajavartiolaitoksen henkilöstöä osallistuu myös muiden yhteistyöviranomaisten, kuten esimerkiksi poliisin ja Valtakunnansyyttäjänviraston järjestämiin ympäristörिकoksia koskeviin koulutustilaisuuksiin ja kursseihin.

Kuva 3. Rajavartiolaitoksen helikopteri (H215_HVQ_air_closeup_1)

6.5 Tulli

Tulli toimii radioaktiivisten ja vaarallisten aineiden kuljetuksen valvontaviranomaisena. Tullilla on verotuksellinen rooli ympäristönsuojelun alueella, sillä se kantaa jäteverolain mukaisesti jäteveroa kaatopaikoille toimitetusta jätteestä. Laittomilta

kaatopaikoilta ei kuitenkaan voida kerätä jäteveroa, sillä se ei ole verotuksellisesti mielessä kaatopaikka, jolloin laitonta jätteen läjitystä ei voida tulkita veropetokseksi.

Tullin ammatilliseen tuonti- ja vientirajoituksia koskevaan perus- ja jatkokoulutukseen kuuluu CITES-lainsäädäntö. Rikostorjuntahenkilöstö saa koulutusta ympäristörikosasioiden esitutkintaan. Tullin henkilöstöä osallistuu myös muiden yhteistyöviranomaisten järjestämille ympäristörikoksia koskeville kursseille ja koulutukseen.

6.6 Poliisi

Suomen kansallisen ympäristörikosseurantaryhmän raporttien mukaan Suomessa poliisi tutkii ympäristörikokset pääasiassa perusrikostutkinnassa massatutkintana muiden esitutkintojen ohessa, vakavimmat ja laajimmat ympäristörikokset tutkitaan alueellisissa talousrikostorjuntayksiköissä ja erityisesti pääkaupunkiseudun poliisilaitoksilla tai Keskusrikospoliisissa (*27273_Raportti_ymparistorikokset2009_2020*). Ympäristörikosten tutkintaan liittyviä kursseja järjestetään silloin tällöin, harvakseltaan muutaman vuoden välein.

Poliisilaitosten määrä Suomessa on vähentynyt, ja sen myötä jäljelle jääneiden poliisilaitosten henkilömäärä on lisääntynyt ja muuttunut laaja-alaisemmaksi ammatti- ja koulutustaustaltaan. Ympäristörikosten tutkintaan peruskoulutuksen saaneita poliisiviranomaisia on enemmän, minkä puolestaan nähdään edesauttaneen ympäristörikosten tutkintaa ja mielenkiintoa niiden tutkimiseen.

6.7 Syyttäjälaitos

Kalevan artikkelissa 17.2.2003 Pekka Rahko kirjoittaa, että avainsyyttäjät ovat osoittautuneet toimivaksi ratkaisuksi vaikeita ympäristörikosepäilyjä käsiteltäessä. Rahko jatkaa, että valtiosyyttäjä Matti Nissisen mukaan avainsyyttäjien kouluttamiseen päädyttiin, koska ympäristörikokset ovat tapausten vähälukuisuudesta huolimatta yksi selvästi erottuva, harvoin vastaantuleva, mutta hankalaksi koettu erikoisoikeuden ala. Artikkelissa kerrotaan myös, että viiden ympäristöavainsyyttäjän toimipaikat ovat Joensuussa, Turussa, Tampereella, Kuopiossa ja Mikkeliissä. (<https://www.kaleva.fi/avainsyyttajat-tulivat-ymparistoalalle/2158140>)

Suomen kansallisen ympäristörikosseurantaryhmän raportissa vuodelta 2012 kirjoitetaan puolestaan, että ympäristö- ja luonnonvararikosten avainsyyttäjäryhmässä on ryhmän vetäjänä valtiosyyttäjä ja avainsyyttäjänä viisi kihlakunnansyyttäjää. Avainsyyttäjillä on maantieteelliset palvelualueensa ja jokaisessa syyttäjänvirastossa yhteyssyyttäjät, jotka virastojensa alueella ovat perehtyneet erityisesti ympäristö- ja luonnonvararikoksiin sekä nykyisin myös eläinsuojelurikoksiin. Suurimman osan ympäristörikoksista ratkaisevat kuitenkin paikalliset syyttäjät, jotka ovat suorittaneet ympäristö- ja luonnonvararikoskursseja. (27272_Ymparistorikoskatsaus_2012.pdf, 43)

Avainsyyttäjät kokoontuvat keskimäärin neljä kertaa vuodessa ja toimivat Valtakunnansyyttäjävirston järjestämällä syyttäjille ja sidosryhmien edustajille tarkoitetuilla ympäristö- ja luonnonvararikos- sekä oikeustapaus- että muilla kursseilla kouluttajina. Avainsyyttäjät toimivat lisäksi luennoitsijoina alan koulutus- ja seminaarilaisuuksissa sekä tekevät yhteistyötä kotimaisten valvonta- ja esitutkintaviranomaisten kanssa. (27272_Ymparistorikoskatsaus_2012.pdf, 43)

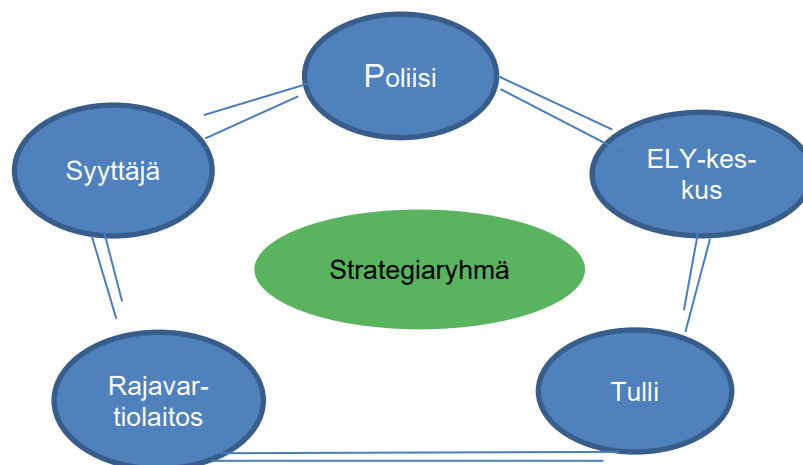
6.8 Viranomaisten välinen yhteistyö

Vuonna 2014 ympäristöministeriö ja sisäministeriö asettivat keskeisistä viranomaisista koostuvan yhteistyöryhmän, jonka tehtäväksi annettiin muodostaa kokonaiskuva ympäristörikoksiin liittyvästä kansallisesta yhteistyöstä, tunnistaa sen

ongelmakohdat ja näiden selvitysten pohjalta valmistella ehdotus ympäristörikosten torjuntastrategiaksi ja toimenpideohjelmaksi (70351_Ymparistorikoskatsaus_2018.pdf, 4).

Ensimmäisessä toimenpideohjelmassa päätettiin perustaa alueellisia yhteistyöryhmiä. Kunkin poliisilaitoksen alueelle on perustettu 1–3 operatiivista ryhmää, joissa on useita ympäristörikoksia torjuvia viranomaisia. Alueellisten yhteistyöryhmien kokouksissa on käsitelty ajankohtaisia asioita, eri viranomaisten rooleja ympäristörikosten torjunnassa, rikoksesta ilmoittamisen kynnyksiä, konkreettisia rikosjuttuja, asiantuntijatodistelua, uusia ympäristörikollisuuden ilmiöitä sekä yhteistoiminnan kehittämistä. Vuonna 2014 on valmisteltu toimialarajat ylittävä kaksivuotinen ympäristörikostorjunnan koulutusohjelma, jota on toteutettu laajalle kuulijakunnalle (70351, 4).

Nimetty jäsen kultakin viranomaiselta

- Säännöllisiä tapaamisia
- Koulutusta
- Kokemusten vaihtoa
- Ilmiötunnistamista
- Yhteisten käytäntöjen ja toiminnan tehostamista
- Valvontateemojen valmistelua

Kuvio 1. Viranomaistyön alueellinen strategiaryhmä ympäristörikostutkinnassa. Jari Särkiniemi, Pohjanmaan poliisilaitos (70351, 4)

Ympäristöministeriö katsoi vuonna 2016 tarpeelliseksi uudistaa ympäristölupien valvonnasta 7.11.2012 annetun ohjeen (*Ympäristövalvonnan ohje_OH_2_2016.pdf*, 3). Oletan, että ohjeen uudistukseen on antanut aihetta Talvivaara Sotkamo Oy:n valvontaongelmat. Ohjeen soveltamisalaa on laajennettu koskemaan ympäristönsuojelulain (527/2014) mukaisen valvonnan lisäksi myös jätelain (646/2011), vesilain (587/2011) ja merenkulun ympäristönsuojelulain (1672/2009) mukaista valvontaa. Ympäristöministeriön ympäristövalvontaohjeen esipuheen mukaan ohjeen uudistaminen tuli tarpeelliseksi ympäristönsuojelulain kokonaisuudistuksen, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin (ELY-keskuksiin) kohdistuneiden resurssivähennysten ja oikeuskanslerinviraston päätöksessä (Dnrot OKV / 307 / 1 / 2012, OKV / 1527 / 1 / 2012 ja OKV / 198 / 1 / 2013) ministeriölle esitetyn toimintaohjeen vuoksi.

Ympäristövalvonnan ohje on suunnattu erityisesti ELY-keskuksille. ELY-keskusten on jatkossa suositeltavaa laatia kaikkia ohjeessa käsiteltyjä lakeja koskeva valvontasuunnitelma. Suunnitelmalla olisi merkitystä ELY-keskusten sisäiseen työnjakoon ja voimavarojen hallintaan. Ohjeen ohjeellisten suositusaikojen valvonnallisten ilmoitusten käsittelylle ja toiminnalle poikkeuksellisissa tilanteissa tarkoituksena on tarvittaessa ryhtyä käyttämään pakkokeinoja neuvonnan, neuvottelujen ja kehotusten sijaan.

— ELY-keskusten välinen yhteistyö

Yhteistyö edistää laadukkaan valvonnan kehittämistä. Valvontatyössä tulee muistaa mahdollisuus käyttää voimavaroja yli ELY-keskusten rajojen. (*Ympäristövalvonnan ohje_OH_2_2016.pdf*, 18)

— ELY-keskusten ja kunnan välinen yhteistyö

Viranomaisten tulee tehdä yhteistyötä valvonnan suunnittelussa. Viranomaisyhteistyö on hyödyllistä esimerkiksi valvontasuunnitelman laadinnassa. ELY-keskuksen tulee myös koordinoita tarkastustoimintaansa kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen kanssa.

ELY-keskuksen tulee käsitellä valvonnassa havaittuja haasteita yhdessä kuntien ympäristönsuojeluviranomaisen kanssa ja sopia yhteisistä linjauksista, menettelytavoista ja yhteistyöstä. (*Ympäristövalvonnan ohje_OH_2_2016.pdf, 19*)

— ELY-keskusten ja muiden viranomaisten välinen yhteistyö

Myös lupa- ja valvontaviranomaisten on toimittava yhteistyössä keskenään. Veloitteesta on säädetty ympäristönsuojelusta annetun valtioneuvoston asetuksen (713/2014, YSA) 39 §:ssä.

Säännöksen mukaan valtion lupa- ja valvontaviranomaiset voivat perustaa neuvoa-antavia asiantuntijaryhmiä yhteistyön toteuttamiseksi, tiedonkulun turvaamiseksi ja käytäntöjen yhtenäistämiseksi. Ryhmiin voidaan tarvittaessa kutsua asiantuntijoita myös muista asiantuntijaviranomaisista ja -laitoksista. (*Ympäristövalvonnan ohje_OH_2_2016.pdf, 20*)

7 KOULUTUSOHJELMA 15 OP

Kolmen pisteen osiot voi suorittaa myös irrallisina toisistaan.

7.1 Lainsäädäntö, 3 op

Perehdytään keskeisimpään lainsäädäntöön aina rikoslain luvusta 48 metsästys ja kalastuslakiin.

7.2 Ympäristörikollisuus Suomessa, 3 op

Käydään läpi vakavimpia ympäristörikoksia Suomessa ja perehdytään siihen, missä kaikissa yhteyksissä on mahdollista rikkoa lakeja

7.3 Kansainväliset sopimukset ja yhteistyö, 3 op

Suomi tekee tiivistä yhteistyötä Pohjoismaiden kanssa ja on osallisena useissa EU:n hankkeissa sekä noudattaa kansainvälistä lainsäädäntöä. Opintojaksolla on tarkoitus perehtyä eri lakeihin ja sopimuksiin.

7.4 Ympäristörikostutkinta, 3 op

Tämä osio on erikoistumista tutkintapyyntöjen tekemiseen, riittävän näytön hankkimiseen ja tietämykseen, keiden kaikkien viranomaisten kanssa tulee tehdä yhteistyötä.

7.5 Viranomaisyhteistyö, 3 op

Viranomaisyhteistyö on tärkein lenkki tuloksetkaassa ympäristörikostorjunnassa. Olisi hyvä toteuttaa tutustumalla konkreettisesti muihin viranomaisiin.

8 LOPUKSI

Julkisuudessa puhutaan varsin vähän ympäristöriskillisyydestä, vaikka se on mitä suurimmassa määrin talousriskillisuutta. Taloudesta puolestaan puhutaan kaikissa mahdollisissa yhteyksissä, oli puhe sitten mistä hyvänsä. Taloudellisella tuottavuudella mitataan jopa ihmisarvokin.

Niin siinä vain kävi tätä työtä tehdessä, että aloin löytää yllin kyllin materiaalia ympäristöriskillisyydestä. Minusta tuntui, ettei minulle erittäin läheiseen ongelmaan kiinnitetä riittävästi huomiota.

Suomen kansallinen ympäristöriskoseurantaryhmä, ympäristöministeriö, sisäministeriö, keskusrikospoliisi ja Poliisiammattikorkeakoulu ovat julkaisseet kiitettävän paljon ympäristöriskillisyyteen paneutuvia tutkimuksia ja raportteja. Ongelmat on tiedostettu todella hyvin. Yhteisen kouluttautumisen ja viranomaisyhteistyön tärkeys ymmärretään kaikilla tasoilla kautta linjan.

Kuitenkin on selvää, että vielä on paljon tekemistä, paljon kouluttamista, asenteisiin vaikuttamista ja tarvetta useammille asiantuntijoille. Olisi hyvä saada jo peruskoulutuksen aikana oppilaat kiinnostumaan ympäristöriskillisyyden torjunnasta ja valvonnasta.

LÄHTEET

Sahramäki, I., Kankaanranta, T., Poliisiammattikorkeakoulu Tampere 2014. Ympäristörikollisuuden torjunta ja valvonta Suomessa – Kohti vihreämpää viranomaisyhteistyötä? Suomen Yliopistopaino – Juvenes Print, Tampere 2014

Pokka, H., Talvivaaran sisäpiirissä, e-kirja, Otava 2019

Ympäristöministeriön raportteja 16 | 2015

27273_Raportti_ymparistorikokset2009-2010.pdf

Tutkimuksia 42_web.pdf, Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 42

15053_INTERPOLraportti2011.pdf

70351_Ymparistorikoskatsaus_2018.pdf

YMr_16_2015.pdf

Ympäristövalvonnan ohje_OH_2_2016.pdf

27272_Ymparistorikoskatsaus_2012.pdf

Katsauksia_9_Hovioikeus.pdf, Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 9/2016

4438.pdf (SECURED), Edilex, Elina Pirjatanniemi: Vihertyvä rikosoikeus Ympäristökriminalisointien oikeutus, mahdollisuudet ja rajat, Yliopistollinen väitöskirja, 2005

<https://www.syke.fi/fi-FI/Palvelut/Luvat>

<https://www.rakennuslehti.fi/2014/11>

<https://www.kaleva.fi/avainsyöttajat-tulivat-ymparistoalalle/2158140>

<https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000002643870.html>

<https://www.suomenmaa.fi/uutiset/kirja-arvio-talvivaara->

<https://yle.fi/uutiset/3-10641815>

https://fi.wikipedia.org/wiki/Hannele_Pokka

https://fi.wikipedia.org/wiki/Elina_Pirjatanniemi

<https://www.linkedin.com/in/iina-sahram%C3%A4ki-1863733a/?originalSubdomain=fi>

<https://www.linkedin.com/in/tkankaanranta/>

<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005907136.html>

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L48>

LIITE

48 luku (21.4.1995/578)

Ympäristörikoksista

1 § (24.8.2018/761)

Ympäristön turmeleminen

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

1) saattaa, päästää tai jättää ympäristöön esineen, ainetta, säteilyä tai muuta sellaista lain tai sen nojalla annetun säännöksen taikka yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen vastaisesti taikka ilman laissa edellytettyä lupaa tai lupaehtojen vastaisesti,

2) valmistaa, luovuttaa, kuljettaa, käyttää, käsittelee tai säilyttää ainetta, valmistetta, seosta, tuotetta tai esinettä taikka käyttää laitetta vastoin

a) vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annettua lakia,

b) kemikaalilakia,

c) REACH-asetusta,

d) CLP-asetusta,

e) biosidiasetusta,

f) kasvinsuojeluaineasetusta,

g) a–f alakohdassa mainitun säädöksen tai ympäristönsuojelulain (527/2014) nojalla annettua säännöstä,

h) otsonikerrosta heikentävistä aineista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1005/2009,

i) tietyistä fluoratuista kasvihuonekaasuista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 842/2006,

j) pysyvistä orgaanisista yhdisteistä sekä direktiivin 79/117/ETY muuttamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 850/2004,

k) pesuaineista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 648/2004 3, 4 tai 4 a artiklaa,

l) jätelain (646/2011) 147 §:n 2 momentissa mainittua säännöstä,

m) jätelain nojalla annettua säännöstä, yksittäistapausta koskevaa määräystä tai kieltoa taikka

n) elohopeasta ja asetuksen (EY) N:o 1102/2008 kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2017/852,

3) laiminlyö jätelain mukaisen jätehuollon järjestämisvelvollisuutensa

4) tuo maahan, vie maasta tai siirtää Suomen alueen kautta jätettä vastoin

a) jätelakia, sen nojalla annettua säännöstä tai yksittäistapausta koskevaa määräystä,

b) jätteiden siirrosta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1013/2006 taikka

c) elohopeasta ja asetuksen (EY) N:o 1102/2008 kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2017/852,

5) tuo maahan tai vie maasta ainetta, valmistetta tai tuotetta vastoin

a) ympäristönsuojelulain nojalla annettua asetusta,

b) otsonikerrosta heikentävistä aineista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1005/2009,

c) tietyistä fluoratuista kasvihuonekaasuista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 842/2006,

d) vaarallisten kemikaalien viennistä ja tuonnista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) N:o 649/2012,

e) pysyvistä orgaanisista yhdisteistä sekä direktiivin 79/117/ETY muuttamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 850/2004 tai

f) elohopeasta ja asetuksen (EY) N:o 1102/2008 kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2017/852,

6) vie maasta muuntogeenisiä organismeja, niitä sisältäviä elintarvikkeita tai rehuja vastoin muuntogeenisten organismien valtioiden rajat ylittävistä siirroista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1946/2003 taikka

7) aluskierrätyksestä sekä asetuksen (EY) N:o 1013/2006 ja direktiivin 2009/16/EY muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1257/2013 vastaisesti laiminlyö huolehtia siitä, että asetuksen 5 artiklassa tarkoitettu vaarallisten materiaalien luettelo on ajan tasalla silloin kun alus toimitetaan aluspurkamoon, tai siirtää aluksen purettavaksi muualle kuin asetuksen 16 artiklassa tarkoitettussa eurooppalaisessa luettelossa mainittuun aluspurkamoon

siten, että teko on omiaan aiheuttamaan ympäristön pilaantumista, muuta vastaavaa ympäristön haitallista muuttumista tai roskaantumista taikka vaaraa terveydelle, on tuomittava ympäristön turmelemisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Edellä 1 momentin 4–6 kohdassa tarkoitettuna tahallisen rikoksen yritys on rangaistava.

Ympäristön turmelemisesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta ryhtyy muuten kuin 1 momentissa tarkoitettulla tavalla muuttamaan ympäristöä vastoin

- 1) maankäyttö- ja rakennuslakia (132/1999),
- 2) vesilakia (587/2011),
- 3) maa-ainelakia (555/1981),
- 4) Saimaan ja Vuoksen juoksutussääntöä taikka
- 5) näiden nojalla annettua säännöstä, yleistä tai yksittäistapausta koskevaa määräystä taikka kaavaa tai lupaa

siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vakavuudeltaan ympäristön pilaantumiseen rinnastettavaa muuttumista.

EPNAs (EY) N:o 842/2006 tietyistä fluoratuista kasvihuonekaasuista on kumottu A:lla EPNAs (EY) N:o 517/2014. EPNAs (EY) N:o 850/2004 pysyvistä orgaanisista yhdisteistä sekä direktiivin 79/117/ETY muuttamisesta on kumottu, ks. EPNAs (EU) 1021/2019 21 artikla. Ks. myös PatoturvallisuusL 494/2009 34 §.

2 § (30.12.2015/1683)

Törkeä ympäristön turmeleminen

Jos ympäristön turmelemisessa

- 1) ympäristölle tai terveydelle aiheutettu vahinko tai tällaisen vahingon vaara on erityisen suuri ottaen huomioon aiheutetun tai uhkaavan vahingon pitkäaikaisuus, laaja ulottuvuus tai muut seikat,
- 2) tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä taikka
- 3) rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtyjä on tuomittava törkeästä ympäristön turmelemisesta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

Yritykseen sovelletaan vastaavasti, mitä 1 §:ssä säädetään yrityksestä.

3 § (19.12.2018/1167)

Ympäristörikkomus

Jos ympäristön turmeleminen, huomioon ottaen ympäristölle tai terveydelle aiheutetun vaaran tai vahingon vähäisyys taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentehtyjä on tuomittava ympäristörikkomuksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Ympäristörikkomuksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta rikoo ympäristönsuojelulain 122 ja 123 §:n nojalla annettuja määräyksiä.

Ympäristörikkomuksesta tuomitaan niin ikään se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta laiminlyö ympäristönsuojelulain 27–29 §:ssä tarkoitettuna velvollisuuden hakea ympäristölupaa, jollei teko ole ympäristön turmelemisena rangaistava.

Ympäristörikkomuksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta saattaa, päästää tai jättää ympäristöön esineen, ainetta, säteilyä tai muuta sellaista ilman ympäristönsuojelulain 115 a–115 d §:ssä edellytettyä ilmoituspäätöstä siten, että teko on omiaan aiheuttamaan ympäristön pilaantumista, muuta vastaavaa ympäristön haitallista muuttumista tai roskaantumista taikka vaaraa terveydelle, jollei teko ole rangaistava ympäristön turmelemisena.

Ympäristörikkomuksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta rikkoo vesiliikennelain 5 §:n 1 momentissa säädettyä vesikulkuneuvon käyttämistä koskevaa velvollisuutta, vesiliikennelain 2 luvussa tarkoitettua vesiliikenteen sääntöä tai mainitun lain 101 §:n nojalla annettua alueellista tai vesikulkuneuvotyyppiä koskevaa kieltoa tai rajoitusta siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vaaraa ympäristölle. (19.6.2019/789)

4 § (30.12.2015/1683)

Tuottamuksellinen ympäristön turmeleminen

Joka muusta kuin törkeästä huolimattomuudesta

- 1) puuttuu ympäristöön 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tai 3 momentissa tarkoitettulla tavalla taikka
- 2) rikkoo jätelakia tai ympäristönsuojelulakia tai niiden nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä 1 §:n 1 momentin 2–6 kohdassa tarkoitettulla tavalla

siten, että ympäristölle tai terveydelle aiheutettu vahinko tai tällaisen vahingon vaara on erityisen suuri ottaen huomioon aiheutetun tai uhkaavan vahingon pitkäaikaisuus, laaja ulottuvuus ja muut seikat, on tuomittava tuottamuksellisesta ympäristön turmelemisesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

5 § (21.4.1995/578)

Luonnonsuojelurikos

Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta

- 1) oikeudettomasti hävittää tai turmelee luonnonsuojelulaissa (1096/1996) tai sen nojalla suojeltavaksi tai rauhoitetuksi säädetyn tai määrätyn taikka toimenpiderajoituksen alaisen tai toimenpidekielloon määrätyn luonnonalueen, eläimen, kasvin tai muun luontoon kuuluvan kohteen,
- 2) luonnonsuojelulain tai sen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen vastaisesti erottaa ympäristöstään taikka tuo maahan, vie maasta tai kuljettaa Suomen alueen kautta kohteen taikka myy, luovuttaa, ostaa tai ottaa vastaan kohteen, joka on mainitulla tavalla erotettu ympäristöstään, tuotu maahan tai viety maasta taikka
- 3) luonnonvaraisten eläinten ja kasvien suojelusta niiden kauppaa sääntelemällä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 338/97 vastaisesti tuo maahan, vie maasta tai siirtää Suomen alueen kautta mainitun asetuksen liitteessä A tai B tarkoitettua kohteen ilman asetuksessa tarkoitettua lupaa tai todistusta taikka vastoin luvan tai todistuksen ehtoja, taikka ostaa, tarjoutuu ostamaan, hankkii kaupallisiin tarkoituksiin, esittelee julkisesti kaupallisessa tarkoituksessa, käyttää taloudellisessa hyötymistarkoituksessa, myy, pitää hallussa myyntitarkoituksessa, tarjoaa tai kuljettaa myytäväksi mainitun asetuksen liitteessä A tai B tarkoitettua kohteen,

on tuomittava luonnonsuojelurikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

(10.12.2010/1073)

Luonnonsuojelurikoksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta käyttää suomalaista alusta valaanpyyntiin taikka rikkoo valaiden ja arktisten hylkeiden suojelusta annetun lain 2 tai 2 a §:n maahantuontikieltoa taikka 3 §:n rauhoitussäännöstä tai haltuunottokieltoa. (20.12.1996/1108)

Luonnonsuojelurikoksesta tuomitaan niin ikään se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta aiheuttaa vahinkoa Etelämanneralueella alkuperäisenä esiintyville eliöille rikkomalla Etelämantereen ympäristönsuojelusta annetun lain (28/1998) 4 §:n 2 momentissa tarkoitettua kieltoa taikka menettelemällä ilman laissa edellytettyä lupaa tai lupaehtojen vastaisesti lain 21 §:n 1 momentissa, 23 §:n 1 momentissa tai 25 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla. (18.10.1996/29 v. 1998)

Luonnonsuojelurikoksena ei kuitenkaan pidetä tekoa, jonka merkitys luonnonsuojelun kannalta on vähäinen.

Tahallisen rikoksen yritys on rangaistava.

5 a § (30.12.2015/1683)

Törkeä luonnonsuojelurikos

Jos luonnonsuojelurikoksessa

- 1) rikoksella aiheutetaan vakavaa vaaraa tai vahinkoa eliölajin, luonnonalueen tai muun luontoon kuuluvan kohteen säilymiselle ottaen huomioon rikoksen kohteena olevan eliölajin erityinen harvinaisuus tai uhanalaisuus taikka eliölajille, luonnonalueelle tai muulle luontoon kuuluvalla kohteella aiheutetun vaaran tai vahingon pitkäaikaisuus tai laaja ulottuvuus,
- 2) tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä tai

3) rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava törkeästä luonnonsuojelurikoksesta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Tahallisen rikoksen yritys on rangaistava.

6 § (21.4.1995/578)

Rakennussuojelurikos

Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta ilman laissa edellytettyä lupaa purkaa, hävittää, turmelee tai peittää rakennettuun ympäristöön kuuluvan kohteen, joka on

1) maankäyttö- ja rakennuslaissa tai sen nojalla annetulla määräyksellä suojeltu tai (5.2.1999/154)

2) rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010) nojalla suojeltu tai päätetty asettaa vaarantamiskieltoon, (4.6.2010/500)

on tuomittava rakennussuojelurikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Rakennussuojelurikoksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta purkaa, hävittää tai turmelee muinaismuistolaisissa (295/63) tarkoitetun kiinteän muinaisjäännöksen taikka aluksen hylyn tai sen osan ilman laissa edellytettyä lupaa tai lupaehtojen vastaisesti.

Rakennussuojelurikoksesta tuomitaan niin ikään se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta vahingoittaa, siirtää tai tuhoaa Etelämantereen ympäristönsuojelusta annetun lain (28/1998) 4 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetun historiallisen paikan tai muistomerkin. (18.10.1996/29 v. 1998)

Tahallisen rikoksen yritys on rangaistava.

7 § (21.4.1995/578)

Vastuun kohdentuminen

Tässä luvussa rangaistavaksi säädetystä menettelystä tuomitaan rangaistukseen se, jonka velvollisuuksien vastainen teko tai laiminlyönti on. Tätä arvioitaessa on otettava huomioon asianomaisen asema, hänen tehtäviensä ja toimivaltuuksiensa laatu ja laajuus sekä muutenkin hänen osuutensa lainvastaisen tilan syntyyn ja jatkumiseen.

8 § (11.4.2003/297)

8 § on kumottu L:lla 11.4.2003/297.

9 § (21.4.1995/578)

Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Tässä luvussa mainittuihin rikoksiin sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

10 § (29.12.2009/1680)

Ulkomaiselta alukselta talousvyöhykkeellä tehty ympäristörikos

Merenkulun ympäristönsuojelulain 13 luvun 3 §:ssä tarkoitetusta, ulkomaiselta alukselta Suomen talousvyöhykkeellä tehdystä, tämän luvun 1–4 §:ssä rangaistavaksi säädetystä teosta saa tuomita vain sakkoa.

48 a luku (14.6.2002/515)

Luonnonvararikoksista

1 § (14.6.2002/515)

Metsästysrikos

Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta oikeudettomasti

1) metsästää käyttäen metsästyslaissa (615/1993) kiellettyä pyyntivälinettä tai pyyntimenetelmää taikka vastoin metsästyslaissa säädettyä moottorikäyttöisen kulkuneuvon käytön rajoitusta,

2) metsästää vastoin metsästyslain tai sen nojalla annettua riistaeläimen rauhoitusta tai metsästyskieltoa tai -rajoitusta tai kiintiötä koskevaa säännöstä tai määräystä taikka ilman pyyntilupaa, hirvieläimen pyyntilupaa tai poikkeuslupaa tai (11.3.2011/232)

3) aiheuttaa metsästäessään vaaraa tai vahinkoa ihmiselle tai toisen omaisuudelle taikka rikkoo yleisen turvallisuuden vuoksi annettua metsästystä koskevaa kieltoa tai rajoitusta,

on tuomittava metsästysrikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

1 a § (11.3.2011/232)

Törkeä metsästysrikos

Jos metsästysrikoksessa

- 1) rikos tehdään erityisen raa'alla tai julmalla tavalla,
- 2) rikoksen kohteena on suuri määrä riistaeläimiä,
- 3) tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä,
- 4) rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti tai
- 5) tapetaan ahma, ilves, karhu, metsäpeura, sauikko tai susi taikka vahingoitetaan sitä

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikosentekijä on tuomittava törkeästä metsästysrikoksesta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

2 § (14.6.2002/515)

Kalastusrikos

Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta

- 1) käyttää kalastuksessa räjähdyksellä tai muulla tavoin aikaansaattua painetta taikka ampumasetta tai sähkövirtaa,
- 2) kalastaa huomattavassa laajuudessa vastoin kalastuslain tai sen nojalla annettua kalojen tai rapujen rauhoitusta, pyydyksiä, pyynnin harjoittamista, pyyntikieltoa, pyyntirajoitusta tai kalojen tai rapujen alamittaa koskevaa säännöstä tai yleistä tai yksittäistapausta koskevaa määräystä, taikka (19.12.2014/1190)

3 kohta on kumottu L:lla 19.12.2014/1190.

- 4) luvottomasti kalastuslain vastaisesti istuttaa tai siirtää vesialueelle kala- tai rapulajia tai niiden kantaa, jota siellä ei ennestään ole siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vaaraa tai vahinkoa kalakannalle tai kalavedelle,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, kalastusrikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Tahallisen rikoksen yritys on rangaistava.

3 § (14.6.2002/515)

Metsärikos

Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta rikkoo suojametsäaluetta tai suoja-aluetta koskevaa metsälain (1093/1996) säännöstä taikka sen nojalla annettua säännöstä tai määräystä, on tuomittava metsärikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. (20.12.2013/1086)

Metsärikoksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan vahingoittaa metsän hoito- tai käyttötoimenpiteellä ympäristöstään selvästi erottuvaa metsäluonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeää luonnontilaista tai luonnontilaisen kaltaista elinympäristöä metsälain tai sen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen vastaisesti taikka ilman laissa edellytettyä lupaa tai lupaehdon vastaisesti siten, että teko on omiaan vaarantamaan kyseisen elinympäristön ominaispiirteiden säilymistä.

3 a § (26.11.2010/1021)

Laiton Etelämanneralueen mineraaliesiintymään kajoaminen

Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta tutkii tai hyödyntää Etelämantereen ympäristön-suojelusta annetun lain 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettua Etelämanneralueella olevaa mineraaliesiintymää muutoin kuin osana tieteellistä tutkimusta, on tuomittava laittomasta Etelämanneralueen mineraaliesiintymään kajoamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Laittomasta Etelämantereen mineraaliesiintymään kajoamisesta tuomitaan myös se, joka tahallaan etsii Etelämanneralueella olevaa mineraaliesiintymää muutoin kuin osana tieteellistä tutkimusta.

3 b § (13.12.2013/898)

Puutavararikos

Joka puutavaraa ja puutuotteita markkinoille saattavien toimijoiden velvollisuuksien vahvistamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 995/2010 vastaisesti ammattimaisesti saattaa markkinoille laittomasti korjattua puutavaraa tai sellaisesta puutavarasta valmistettuja puutuotteita, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, puutavararikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

4 § (14.6.2002/515)

Laittoman saaliin kätkeminen

Joka kätkee, hankkii, kuljettaa, välittää tai kauppa metsästysrikoksella tai kalastusrikoksella saattua saalista, vaikka tietää, että se on tällä tavalla saatu, on tuomittava laittoman saaliin kätkemisestä sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi. (11.3.2011/232)

Edellä 1 momentissa tarkoitettua rikoksesta ei tuomita henkilöä, joka on osallinen rikokseen, jolla laitton saalis on saatu. Pykälän 1 momenttia ei myöskään sovelleta rikosentekijän kanssa yhteistaloudessa asuvaan henkilöön, joka ainoastaan käyttää tai kuluttaa rikosentekijän yhteistalouden tavanomaisiin tarpeisiin hankkimaa saalista.

4 a § (11.3.2011/232)

Törkeä laittoman saaliin kätkeminen

Jos metsästysrikoksella saadun laittoman saaliin kätkemisessä

- 1) rikoksen kohteena on suuri määrä riistaeläimiä,
- 2) tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä,
- 3) rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti tai
- 4) rikoksen kohteena on ahma, ilves, karhu, metsäpeura, saukko tai susi

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikosentekijä on tuomittava törkeästä laittoman saaliin kätkemisestä sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi.

5 § (14.6.2002/515)

Syyteoikeus

Jos kalastusrikoksella, metsästysrikoksella tai laittoman saaliin kätkemisellä on loukattu ainoastaan yksityisen oikeutta, syyttäjä ei saa nostaa syytettä, ellei asianomistaja ilmoita rikosta syytteen esittämiseksi. (13.5.2011/441)

Mitä 1 luvussa säädetään Suomen ulkopuolella tehdyn, Suomeen kohdistuvan rikoksen syytteen esittämisen saattamisesta ja siitä tuomitsemisesta, koskee myös tämän luvun 2 §:ssä tarkoitettua kalastusrikosta, jos se on tehty Suomen aluevesien ja talousvyöhykkeen ulkopuolisilla vesialueilla. (26.11.2004/1067)

6 § (14.6.2002/515)

Metsästyskielto

Törkeästä metsästysrikoksesta tuomittava on samalla määrättävä metsästyskieltoon vähintään kolmeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi. Tuomioistuimien voi kuitenkin jättää kiellon määräämättä, jos siihen on erityisen painavia syitä. Metsästysrikoksesta tuomittava, joka on menettelyläään osoittanut ilmeistä piittaamattomuutta metsästystä koskevista säännöksistä, voidaan määrätä metsästyskieltoon vähintään yhdeksi ja enintään viideksi vuodeksi. Metsästyskieltoon määrättävä on samalla veloitettava luovuttamaan metsästyskorttinsa riistanhoitoyhdistykselle. Metsästyskielto tuomitaan syyttäjän vaatimuksesta. (11.3.2011/232)

Metsästyskieltoon määrätty ei saa metsästyskiellon aikana metsästää eikä toimia metsästyslain 28 §:ssä tarkoitettuna metsästyksen johtajana. Metsästyskielto voidaan määrätä myös henkilölle, joka jätetään rangaistukseen tuomitsematta tämän lain 3 luvun 4 §:n 2 momentin tai 6 luvun 12 §:n 4 tai 5 kohdan nojalla. (11.3.2011/232)

Kielto on voimassa muutoksenhausta huolimatta, kunnes asia on ratkaistu lainvoimaisesti.

6 a § (11.3.2011/232)

Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Törkeään metsästysrikokseen sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

7 § (22.12.2005/1161)

Ulkomaiselta alukselta talousvyöhykkeellä tehty kalastusrikos ja kalastusrikoksella saadun laittoman saaliin kätkeminen

Ulkomaiselta alukselta Suomen talousvyöhykkeellä tehdystä kalastusrikoksesta ja kalastusrikoksella saadun laittoman saaliin kätkemisestä saa tuomita vain sakkoa, jollei Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen perusteella ole toisin säädetty.